İki Şehzâdeler
BİYOGRAFİSİ

Abdürrahim Hayri Efendi (1894-1952)
Ahmed Nureddin Efendi (1901-1945)

JAMIL ADRA

17 Haziran 2019

II. Sultan Abdülhamid Hân Ailesi

1

2

3

4

5

Ahmed Nuri Efendi (1878-1944)

6

7

8

9

10

11

12

Hadice Sultan (1897-1898)

13

14

Mehmed Bedreddin Efendi (1901-1903)

15

16

Samiye Sultan (1908-1909)

17

Abdürrahim Hayri Efendi (1894-1952) [1]

Şehzade Abdürrahim Hayri Efendi, Sultan II. Abdülhamid'in en sevdiği çocuklarından biriydi. Peyveste 2. İkbalefendi'den (1873-1943) dünyaya geldi. Abdürrahim Efendi, tahttan indirildiği zaman babasıyla beraber Selanik'e gitti. Annesi de yanlarında idi. Böylece diğer şehzadelere nasib olmayacak şekilde babasıyla fazla vakit geçirme imkanı buldu. Mamafih zaten hassas olan Şehzade'ye, kapalı hayat hiç iyi gelmedi. Çok düşkün olduğu babasına hakaret eden muhafızlarla münakaşaya girişti.

Babası bunu tasvip etmeyince, mevzu büyüdü. Şehzade doğru yaptığını düşünüyordu. Gençlik ve şehzadelik gururu yüzünden huzuru kalmadı. Bunun üzerine bir sene sonra (1910) İstanbul'a gitmesine ruhsat çıktı. Abdürrahim Efendi, Mekteb-i Harbiye'nin şehzadelere mahsus kısmını bitirdi. Buradaki talebelerin en zekisi idi. Hocalardan Binbaşı Eşref Bey, harita üzerinde muharebe usullerini gösteren dersine şehzadelerin büyük alaka duyduğunu; bunlardan en zekisinin Abdürrahim Efendi olduğunu söyler. Bununla beraber bir gün mektebi teftişe gelen Tevfik Paşa'ya Osmanoğulları'nın şeceresini başa kadar sayamadığı için sapsarı kesilerek izinsizlik cezası almıştır.[2]

Abdürrahim Efendi, iyi Almanca ve Fransızca bilirdi. Orkestra şefliği yapabilecek kabiliyette ve bestekar derecesinde musiki ilmine vakıftı. Aranda Paşa ve Manas Efendi'den ders aldı. Piyano, violin, mandolin çalardı. 1918'de Viyana'da kendisine gösterilen bir çalgının ismini ve bunın yalnızca Wagner'in Rienzi operasında kullanıldığını söylediği zaman, Avusturyalılar fevkalade şaşırmıştı. Resme de istidadı vardı. Bilhassa kara kalem ve pastel boya ile manzara çalışırdı. İstanbul'u 2. ziyaretinde İtalya veliahdına hediye ettiği yağlı boya bir çalışmasım Prens çok beğenmiş; karşılığında gümüş bir kalem seti hediye etmişti. Veliahd Vittorio Emanuelle, Temmuz 1900'deki bu ziyaretinde babası i. Umberto'mın vefatını öğrenip kralolarak memleketine dönmüştü.

Abdürrahim Efendi, Almanya'da Kayzer II. Wilhelm'in hassa alayında topçu mülazım-ı evveli (üsteğmeni) olarak staj gördü. I. Cihan Harbi'nde miralay (albay) ve alay kumandam olarak vazife gördü. Tümen kumandanlığına tayini teklif olunduysa da erken bularak kabul etmedi. Askerliğe meftun idi. Çanakkale, Galiçya ve Filistin Cephelerinde topçu alayı kumandam olarak savaştı. Filistin Cephesi'nde sekizinci topçu alayı kumandam iken, İngiliz hücumuna karşı cephanesi tükenince, yağmur altında ve çamur içinde toplarının

hiçbirini kaybetmeden karargaha kadar getirmeye muvaffak oluşu, ordu kumandam Cevad Paşa başta olmak üzere herkesin takdir ve hayranlığını celbetmişti. Diplomatik münasebetlerde de bulundu. 1918'de Berlin, Viyana ve Sofya'ya resmi ziyarete giden heyette yer aldı.

Mütareke devrinde Osmanlı hükumeti, memleketin vahim vaziyetini düzeltmek için şehzadelerden istifade etmeyi düşündıl. Yurt dışında bulunan şehzadeler memlekete çağrıldı. Bu arada Sadrazam Ferid Paşa, Rum eşkıyalık hareketlerini yola getirmek üzere bir Heyet-i Nasına teşkil edip 20 Mart 1919'da Şile ve havalisine gönderdi. Faydası görülen bu teşebbüsü memlekete teşmil etmek istedi. Nasihat heyetlerinin başına şehzadeler getirildi. İki heyetten biri Rumeli, diğeri Anadolu'ya gönderilecekti. Anadolu'ya gidecek heyetin başına Şehzade Abdürrahim Efendi getirildi; yanına da Ali Rıza Paşa, Ferik Mahmud Hayret Paşa, Süleyman Şefik Paşa, Bursa Müftüsü Ömer Fevzi ve eski Pazarcık Müftüsü Halil Fehim Efendiler, dahiliye nezaretinden Ohannes Efendi, eski mebus Kozmidis Efendi, Ziraat Nazırı Aristidi Paşa, eski Karahisar Mebusu Yanko Kovenidis verilmişti. Sadrazamın halka dağıtmak üzere tahsisat verip uğurladığı heyet, 80 askerin refakatinde 16 Nisan-18 Mayıs arasında bilhassa garb vilayetlerini dolaştı.

Rumeli'ye gönderilen heyet-i nasihanın başına ise Erzurum müstahkem mevki kumandanlığı vazifesinden yakında ayrılmış olan Şehzade Cemaleddin Efendi getirildi. Eski harbiye nazırı Cevad ve Fevzi Paşaların da yer aldığı heyet 28 Nisan-10 Mayıs arasında Rumeli'yi gezdi. Bu heyetlerin gönderilmesi, görünüşte selam-ı şâhâneyi halka tebliğ edip; payitaht ile taşra arasında manevi bağın takviyesi ve aslında mukavemet unsurları arasındaki ahengi temin maksadına matuf idi. Böylece iki şehzade, memleketi karış karış taradılar.

Abdürrahim Efendi, Mudanya, Bursa, Karacabey, Balıkesir, Manisa, İzmir, Aydın, Burdur, Muğla, Antalya ve Konya'ya kadar gitti. Enteresandır ki, İzmir'de Şehzade'nin ikametine Uşaki Muammer Bey'in, sonradan bu eve daınad olacak, M. Kemal'in Izmir'e geldiğinde kalacağı yalısı tahsis edilmişti. Şehzade gittiği her yerde büyük sükse yaptı. Halk, Şehzade'yi görmek için yolları doldurdu ve tezahüratta bulundu. Bürokrat, gazeteci, tüccar ve ruhanilerle görüştü. Gerek Müslümanlar, gerek gayrımüslimlerle yap tığı temaslar, müsbet bir tesir hasıl ederek gerginhavayı yumuşatmaya yardımcı oldu. Bu vazifelerindeki muvaffakiyeti ile herkesi hayran bıraktı [3]. İstikbal vadeden bir Şehzade olarak görüldü.

1922'de Ankara hükümetinin saltanatı kaldırması ve Sultan Vahideddin'in İstanbul'u terki üzerine yapılan halife seçimlerinde, namzet olmadığı halde iki rey aldı. Selim Efendi'ye de bir rey çıkan seçimde, halifeliğe Abdülmecid Efendi seçildi. Böylece, bunun Ankara'nın bir tercihi olduğu tebarüz ettirilmiş oldu. Abdürrahim Efendi, Enver Paşa'dan hiç hoşlanmadığı için, Mustafa Kemal Paşa tarafından tutuluyordu. Saltanat devam etseydi, Mustafa Kemal Paşa'nın yüksek meziyetli, ama munis tabiatlı Abdürrahim Efendi'yi tahta geçirme niyeti olduğu söylenir [4]

Enver Paşa'dan hoşlanmaına sebebi şu idi: Abdürrahim Efendi, amcasının kızı Naciye Sultan ile nişanlı idi. Nişan, iktidarı elinde tutan Enver Paşa tarafından o tarihe kadar görülmemiş şekilde bozduruldu. Sultan ile Enver Paşa evlendi. Enver Paşa, daha evvel Abdürrahim Efendi'nin kız kardeşleri Şadiye ve Refia Sultanlara sıra sıyla talip olınuştu. Sultanlar, babalarını tahttan indiren bir maceraperest olarak gördükleri Enver Paşa'yı reddetmişlerdi. Enver Paşa böylece intikam almış oluyordu.

Naciye Sultan ile evliliği gerçekleşmeyen Şehzade Abdürrahim Efendi, 4 Mayıs 1919'da Kavalalı Abbas Halim Paşa'nın kızı Nebîle Emine Hanımefendi (1899-1979) ile evlendi. Düğünü 5 Temmuz 1919'da Nişantaşı'ndaki konağında icra edildi. Aynı gün, 8 yaş küçük biraderi Nureddin Efendi'nin de nikahı, herkesten habersiz Maslak Köşkü'nde akdolumnuştu. Emine Hanım'ın kızkardeşi Kerime Hanım da ertesi sene Şehzade Osman Fuad Efendi ile evlenmiştir. Bu arada teyzesi Mahşeref Hanım'ın kızı Feride Mihrişah Misalruh Hanım'ın, daha Naciye Sultan ile nişanlanmadan önce bile Abdürrahim Efendi'yi sevdiği, şehzadenin de zamanla kendisine alaka duyduğu; hatta Şehzade'nin annesi de taraftar olduğu halde, izdivacın tahakkuk etmediği Şehzade, Prenses Emine ailesine verilen sözden dönmek ayıp olduğu için aşkını kalbine gömmüştür. Bu aşk senelerce devam etmiş; hatta Şehzade, Emine Hanım ile evlendikten sonra kızına bu sebeple Mihrişah ismini koymuştur.[5] Şehzade'nin teyzezadesine aşkı malum olduğundan dolayı, düğün günü bile ailedeki herkes, sevdiği kızı alamadığı için vah etmiştir.

Mısır hıdiv ailesine mensup hanımlar, umurniyetle güzellik ve zenginliklerine mağrur olduklarından, hanedanla yaptıkları evlilikler pek saadet getirmemiştir. Abdürrahim Efendi de evliliğinde mesud olamamıştır. Emine Hanım, 1922 senesinde, şehzadenin teyzezadesi Misalruh Hanım'a hala aşık olduğu iddiasıyla bir niza meydana getirdi. Zaten fevkalade hassas tabiatlı şehzade, halifeliğin kaldırılıp hanedanın sürülmesinden az evvel memleketin sıkıntılı vaziyetine, zevcesi ile anlaşmazlık da ilave olununca asabi bir buhran geçirdi. Misalruh Hanım ile görüşmek üzere Yıldız Sarayı'na gitti. Fakat Sultan Vahideddin'in memleketten ayrılması sebebiyle harem halkı asker kordonu altında olduğundan görüşemedi. Misalruh Hanım'ı ümitlendirerek kalbini incittiğinden dolayı duyduğu üzüntü, buhranını arttırdı. Kederli bir şekilde döndüğü Nişantaşı'ndaki evinde bir sabah intihara teşebbüs etti. Ancak sıktığı kurşun beynine isabet etmeyip kafatasını sıyırarak kurtuldu. Emektarı Şanter Kalfa tarafından kurtarıldı.

Şehzade, 26 Eylül 1923 tarihinde zevcesinden ayrıldı. Yegane çocukları Selçuk Sultan, babaannesi Peyveste İkbalefendi'nin yanında kaldı. Abdürrahim Efendi, Selanik dönüşünde, kendisine bir yer tahsis edilene kadar, annesi ile annesinin babası Refik Bey'in Nişantaşı'ndaki evinde kalmıştı. Evlendikten sonra, şimdi yerinde Narmanlı Apartmanı olan Nişantaşı'nda İkinci Nusretiye Sokağı'ndaki konağında ve çamlıca'daki sayfiyesinde oturdu. Annesi ise 1918'de Şişli'de Büyükdere Caddesi'nde bir evalıp, orada kaldı. Zevcesinden ayrıldıktan sonra daha çok annesi ile oturmuştur.

Sürgün listesinde Abdürrahim Efendi'nin ismi geçmiyor. O tarihte zaten ailesiyle beraber Viyana'da idi. Bir müddet Roma, Paris ve Kahire'de oturdu. Sonra Paris'e geldi. Şehzade'nin annesi Peyveste İkbalefendi (1876-1943), zevci vefat ettiği için mecbur olmadığı halde, oğlu ile sürgüne çıkmak zorunda kalınıştı. 48 yaşında idi. Önce Roma, sonra Paris'e gitti. Paris'te oğluyla beraber yaşadığı Boulevard Murat 55 numaralı apartman dairesinde 71 yaşında vefat etti. Bobigny Müslüman mezarlığındadır.

Misalruh Hanım'ın ablası Leyla Açba, şehzadenin, sürgünde iken dulolduğu halde, yaşadığı sefalete ortak etmemek için Hanım'ı yanına çağırmadığını, onun da bir daha evlenmediğini söyüyor. Abdürrahim Efendi'nin yengesi Mislimelek Hanım ise Mihrişah ile Şehzade'nin evlendiğinden bahsediyor.[6] Netice itibarıyla Şehzade Abdürrahim Efendi, Misalruh Hanım (1899-1955) ile evlenmiştir. Nitekim sürgün listesinde de ismi geçer. Her ikisinin de teyzesi Eladil Hanım da yanlarında yaşamış ve Paris'te vefat etmiştir.

Abdürrahim Efendi, sürgünde büyük sıkıntıya düştü. Hiçbir geliri yoktu. İstanbul'daki emlakinden de bir şey gelmiyordu. Bunların satılması için uğraşıyor ve buradan gelecek paraya güvenerek borçlanıyordu. Mısır'da evli bulunan kızı, babasına mütevazı meblağda para gönderiyordu. 1952 senesine gelindiğinde Mısır'da sosyalist ihtilal vuku bulmuş; kendisi de müşkil vaziyette kalan kızı artık para gönderemez olmuştu.

Otelden otele taşınan Şehzade bu sırada Saint-Honoré adlı basit bir otelde kalıyordu. Kız kardeşi Şadiye Sultan da bu sırada yanına gelip bitişik adayı tutmuştu. Şadiye Sultan anlatıyor: "*Bir gün şehzade adama geldi. Üstü başı perişandı. Halinde bir fevkaladelik olduğu aşikardı. Yanında getirdiği file içindeki birkaç konserve, bir elbise fırçası ile yarım şişe kolonyayı bana hediye edip savuştu. Sonra odasına giren Şehzade Orhan Efendi, kendisini ölü buldu. Sürgün acılarına dayanamayıp düştüğü ağır ruhi buhran neticesinde, kaldığı otelodasında aşırı morfin alarak intihar etmişti. Geride bıraktığı son parası olan 200 franktan otel ve cenaze masrafının karşılanmasını, arkasından Kur'an-ı Kerim okutulmasını vasiyet etti.*" 1 Ocak 1952 tarihinde 58 yaşında iken vefat eden ve Paris Bobigny Müslüman kabristanına defnolunan Abdürrahim Efendi'nin sürgün hayatı 28 sene sürdü.[7] Misalruh Hanım da üç sene sonra 1955'te vefat edip Bobigny'ye gömüldü.

Kaynakça

[1] EKINCI, Ekrem Buğra. "*Sürgündeki hânedan - Osmanlı ailesinin Çileli Asrı*". Timaş Yayınları, Osmanlı tarihi dizisi, 101. 1. baskı. İstanbul 01-09-2015. 648 sayfa. 13,5x21 cm. ISBN: 978-605-08-2049-2.

[2] ÖZTUNA, Yılmaz. "*Devletler ve Hanedanlar*", II/334 (şehzadelerin tarih ve coğrafya hocası şeref Albarı'dan naklen, Canlı Tarihler, II/44)

[3] OKDAY, İsmail Hakkı. "*Yanya'dan Ankara'ya*". İstanbul 1975, s. 335 vd.

[4] OKDAY, İsmail Hakkı. "*Yanya'dan Ankara'ya*". İstanbul 1975, s. 451; ÖZTUNA, Yılmaz. "*Büyük Türkiye Tarihi*", İstanbul 1979, 8/174].

[5] Alderson ve Yılmaz Öztuna, Abdürrahim Efendi'nin kızı Selçuk Sultan'ın ilk ismini Mihrümah veriyorsa da, Leyla Açba'nın verdiği bu malumat Mihrişah'a delildir. Halası Ayşe Sultan'da Mihrişah diyor.

[6] AÇBA, Leyla. "*Harem Hatıraları*", Haz. Edadil Açba, İstanbul 2010, s. 358.

[7] MISIROĞLU, Kadir. "*Osmanoğulları'nın Dramı*", 8. B, İstanbul 2012, s. 300. Şehzade'nin vefatına 20 Ocak tarihini veriyor.

Ahmed Nureddin Efendi (1901-1945) [8]

Sultan II. Abdülhamid'in Behiyye Behice 4. İkbalefendi'den ikiz olarak dünyaya gelen oğludur. Nureddin Efendi, Bedreddin Efendi'den birkaç dakika büyüktü. Birbirlerine çok benzedikleri için, birine kırmızı, diğerine mavi kurdele bağlarlardı. Ne yazık ki, Bedreddin Efendi 1903 senesinde menenjitten vefat etti. Kabri Yahya Efendi'dedir. Padişahın ilk ve tek ikiz çocuklarıdır.

Nureddin Efendi, 8 yaşında iken babası tahttan indirildi. Yıldız Sarayı'nı asker bastı. Sultan Hamid ve ailesi, Selânik'e sürülmek üzere arabalarla istasyona götürülürken, beş haremi, üç kızı ve oğullarından da Abdürrahim ve Abid Efendiler yetişebildi. Yıldız Sarayı'nın mabeyn dairesini askerler bastığı ve harem kapıları da kilitli olduğundan, padişahın ailesinin bir kısmı haremde kaldığı için gelemediler. Bu arada biçare Nureddin Efendi kargaşa esnasında fesini kaybetmiş; o zaman pek ayıplandığı için, çocuk aklınca babasının huzuruna başı açık çıkamayacağını düşünmüş; fesini ararken öte tarafa geçemediğinden babasıyla gitmek istediği halde geride kalmıştı.

Yıldız Sarayı boşaltıldı. Menkul mallar ve mücevherat askerlerce yağma edildi. Burada yaşayan herkes dışarı atıldı. Saraydan çıkarılan Nureddin Efendi, kendisine bir maaş ve daire tahsis edilmediği için bir müddet sıkıntı çekti. Ağabeyi Selim Efendi, kendisiıni yanına aldı. Sonra annesiyle beraber, dedesinin Beşiktaş'taki evine sığındılar. Ardından bir apartman dairesi tuttular. Nihayet dirayetli annesinin ısrarlı teşebbüsleri neticesinde, kendilerine Maslak Köşkü'nde bir yer tahsis edildi.

Nureddin Efendi, Almanya'da tahsil de iken, savaşın kaybedilmesi üzerine buradan çıkarılarak İsviçre'ye gönderildi. Burada bulunan ablası Ayşe Sultan ile beraber memlekete döndü. 5 Mayıs 1919'da 18 yaşında iken Sultan Hamid yaverlerinden Adapazarlı Abaza asıllı Hüsnü Paşa'nın kızı Ayşe Andelib Hanımefendi (1902-1980) ile evlendi. Andelib Hanım, 17 yaşında iken, o sıralar yüksek tabaka hanımlarının yaptığı gibi, sivil yardım müessesesi olan Hilal-i Ahmer menfaatine Yıldız Parkı'nda iane kumbarası gezdiriyordu. Derken ağabeyinin bir zabit arkadaşını, yanında tanımadığı başka bir zabit ile yan yana yürürken gördü. Önlerine gitti. Yakalarına rozet takıp, kumbarayı sallayarak iane talep etti. O tanımadığı zabit, Nureddin Efendi idi. İkisi de bir an gözgöze

geldiler ve birbirlerini beğendiler. Şehzade, kızın kiın olduğunu öğrendi ve talip oldu. Ancak bu izdivacı hanedan şurası tasvib etmedi.

Buna rağmen Nureddin Efendi aldırmadı; biraderi Abdürrahiın Efendi'nin düğün günü, Maslak Köşkü'nde herkesten habersiz beğendiği kızla evlendi. Bazı hânedan âzâsının Şehzade'yi "çocuk yaşta" gördüğü için şaşırdığı bu evlilik, bazı dedikoduları da doğurdu. Zira Andelib Hanım'ın ağabeyi Celâl Bey (Mahmud Celâleddin Akıncıgil), Behice İkbalefendi'nin hemşehrisi ve kâhyası idi. Güya İkbalefendi kendisiyle evlenmiş de, görümcesini oğluna alarak bunu kamufle etmek istemişti.[9] Şehzade annelerinin dul kalınca başkasıyla evlenmemesi adetti. Ama Meşrutiyet'ten sonra nice âdetler yerle bir olmuştur. İşin doğrusu Behice İkbal, aralarında bir mahremiyet teşkil etmesi (kaç-göçü önlemek) Celâl Bey ile evlenmiş; gerçek bir evlilik balıis mevzuu olmamıştır.

Nureddin Efendi, süvari mülazımı (üsteğmeni) rütbesinde iken zevcesi Andelib Hanımefendi ve lalası Halil İsmail Hakkı Bey ile beraber sürgüne çıktı. Annesi Behice İkbalefendi (1882-1969) ve Andelib Hanım'ın biraderi Celâl Bey de mecbur olmadıkları halde Şehzade'nin yanına geldiler. Roma, Nice ve Napoli'de oturdu. Andelib Hanım'ın mücevherlerini satarak geçindiler. Behice İkbal'in annesi Nazlı Hanım, zaman zaman cüz'î de olsa para göndermekteycli.

Nureddin Efendi, annesini Napoli'de Celâl Bey'e emanet edip, çalışmak üzere Paris'e ablası Şâdiye Sultan'ın yanına gitti. Ancak münasip bir iş bulamadı. Kardeşleri gibi musikişinas olup, kafelerde piyano ve davul çalarak geçindi. Davul solosu olan eserlerde mahir idi. Place de Terne'deki kafede çalan orkestranın impressario'su (rejisörü) idi.

Çok cömert olup, ikramları cüz'î kazancını aşardı. Bu sebeple hep sıkıtı içinde yaşadı. Mazbut bir hayatı vardı; genç yaşta evlenmiş; sefahatten uzak durmuştur. Nureddin Efendi, atlı araba kullanmayı sever; araba kırbacı koleksiyonu yapardı. Harp çıkınca, zevcesi ile, savaşa girmemiş olan İspanya'ya gitmek istediler. Soğuk bir mevsimde, maceralı bir yolculuktan sonra, Andelib Hanım yolda hastalandı. Zevcine, "*Sen git, beni bırak, bari kendini kurtar,*" dediyse de, Şehzade, yolun ilerisinden Kızılhaç ekibini getirip, zevcesini tedavi ettirdi. Paris'e döndüler. Zayıf bünyeli Şehzade hastalandı. 2 Haziran 1945'te Paris'te zatülcenbden vefat etti. Bobigny Müslüman kabristaıundadır.

Yılmaz Öztuna, Nureddin Efendi'nin hatıralarının, ablası Ayşe Sultan'a tevdi edildiğini rivayet ediyorsa da, kendisine bu mesele sual edilen Ayşe Sultan'ın torunu Ayşe Nâmi Hanım, böyle bir şeye rastlamadığını söylemiştir.

Nureddin Efendi ile Andelib Hanım'ın yegâne oğulları Mehmed Bedreddin, Paris'te iken kundakta iken vefat etti. Başka çocukları olmadı. Andelib Hanım, sürgüne giderken, hududda kendilerine sâri hastalık için aşı yapıldığını anlatır; aslında muhtevasının farklı olduğunu tahmin ettiği bu aşı sebebiyle çocuklarının olmadığını söylerdi.

Ayşe Sultan hatıralarında Nureddin Efendi'nin Halife Abdülmecid Efendi'nin cenazesini yıkayan üç kişiden biri oldugunu anlatıyor ve, "*Bu çocuğun felâketi gözümün önünde cereyan ettiğinden, çektiği mahrumiyete kurban gittiğini gördüğüm için bır kat daha me'yus olmuştum. Haremi Andelib Hanım'ı bin güçlükle İstanbul'a gönderebildik,*" diyor.[10]

Nureddin Efendi'nin vefatından sonra Andelib Hanım İstanbul'a dönerek Özerakın soyismini aldı. Babası Hüsnü Paşa'nın, Yıldız'da Dutluk Sokağı'ndaki eski konağına yerleşti. Ayrıca babasından cüz'î bir tekaüt maaşı almaya başladı. Sultan Hamid mirasını alabilmek için mücadele verdi ise de, muvaffak olamadı. Yıllar sonra hisseli olan bu konak yıkılıp, yerine 15 daireli kaloriferli bir apartman yapıldı. O zamanlar arsa bedeli kıymetli olmadığı için Andelib Hanım ve iki biraderine birer küçük daire düştü. Andelib Hanım 65 metrekarelik bu giriş dairede, ömrünün sonunda içine kapalı bir halde, çok sayıda kedi besleyerek yaşadı. Beşiktaş'ta biraderi Sadri Bey ve bazen de Cihangir'de yaşayan görümcesi Şâdiye Sultan ile görüşürdü. Biraderi Celâl Bey ile kayınvalidesi Behice İkbal'in dönüşünden sonra, onları buraya getirten Enver Ören, ayrıca kendisi ile de alâkadar oldu. Her hafta Çarşamba günü uğrayıp, dışarıdaki işlerini takip eder; ayrıca yanında doktor getirtip muayene ettirirdi.

Andelib Hanım'ın ikiz kardeşi süvari miralayı Sadri Bey'in komşusu olup, yemeklerini yapan Binnaz Özmen adında bir hanım, haftada bir gelip hizmetini görürdü. Bu hanımın evinde kiracı olarak oturduğu Arnavut Hanım, sarayın aşçısı idi. Andelib Hanım ile birbirlerini tanıyorlardı. Andelib Hanım, Binnaz Hanım ve zevci ile iki çocuğundan müteşekkil ailesini 1976'da evine aldı. Nefes darlığı sıkıntısı vardı. Kısa bir hastalıktan sonra 15 Temmuz 1980 tarihinde vefat etti. Sinanpaşa Camii'nde kılınan namazdan sonra, Sütlüce'de Kulaksız Kabristanı'nda defnedildi. Cenâze işleriyle de Enver Ören Bey meşgul oldu. Evini, ölürken Enver Bey ile Binnaz Hanım'a bıraktı. Enver Bey de hissesini bilâbedel Binnaz Hanım'a devretti.

Andelib Hanım, iyi huylu, kendi halinde, nâzik ve pek kültürlü idi. Sürgünden evvel Yıldız Sarayı'nda oturduklarını, biri elbisesine, diğeri tuvaletine, üçüncüsü de yemeğine bakan üç hizmetçisinin olduğunu; faytonla İstanbul'u gezmeyi, bilhassa Sarıyer'i çok sevdiğini; kitap okumaktan çok hoşlandığını anlatırdı. Ölene kadar Eski Türkçe ve Fransızca kitap ve gazete okumaktan vazgeçmedi. Babasından kalma konak yıkılırken, nice eski eşyasını elden çıkarmak mecburiyetinde kaldı.

Andelib Hanım'ın annesi Fatma Şâdiye Hanım câriye asıllıdır. Mahmud Celâleddin Akıncıgil, Mehmed Sadreddin Özerakın ve Hadice Kudsiye Hanım adında üç kardeşi vardır. Andelib Hanım'ın ağabeyi Ayazağa Topçu Mektebi Kumandanı Celâl Bey (Mahmud Celâleddin Akıncıgil) (1887-1974) Behice İkbalefendi'nin kethüdası idi. Ölene kadar da velinimetinin yanından ayrılmadı. Gurbette Alman şirketinde çalıştı. Harp çıkınca, işten mahrum oldu. Napoli'de oturdular. 1969'da kendilerini Napoli'de tanıyan Enver Ören Bey'in vasıtasıyla İstanbul'a döndüler. Behice İkbal birkaç ay sonra vefat edince, Celâl Bey, Beşiktaş'ta biraderi Sadri Bey'in evine sığındı.

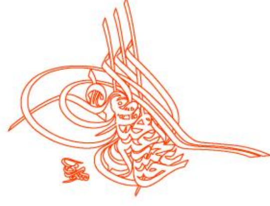
Kaynakça

[8] EKINCI, Ekrem Buğra. "*Sürgündeki hânedan - Osmanlı ailesinin Çileli Asrı*". Timaş Yayınları, Osmanlı tarihi dizisi, 101. 1. baskı. İstanbul 01-09-2015. 648 sayfa. 13,5x21 cm. ISBN: 978-605-08-2049-2.

[9] Mislimelek Hanım. "*Haremden Sürgünü*", Haz. Nemika Daryal Marşanoğlu, İstanbul 2011, s. 187-188.

[10] OSMANOĞLU, Ayşe. "*Babam Sultan Abdülhamid*", İstanbul 1984, s. 253-254.

السلطان عبد الحميد خان ثاني

شهزادهسی

عبد الرحيم خيري افندي

SULTAN
II.ABDÜLHAMİD HÂN
ŞEHZÂDESİ

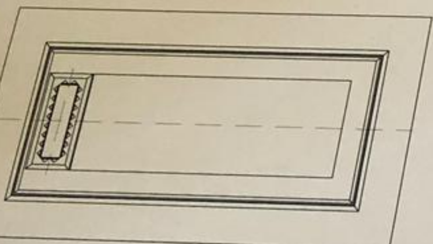
ABDÜRRAHİM HAYRİ
EFENDİ

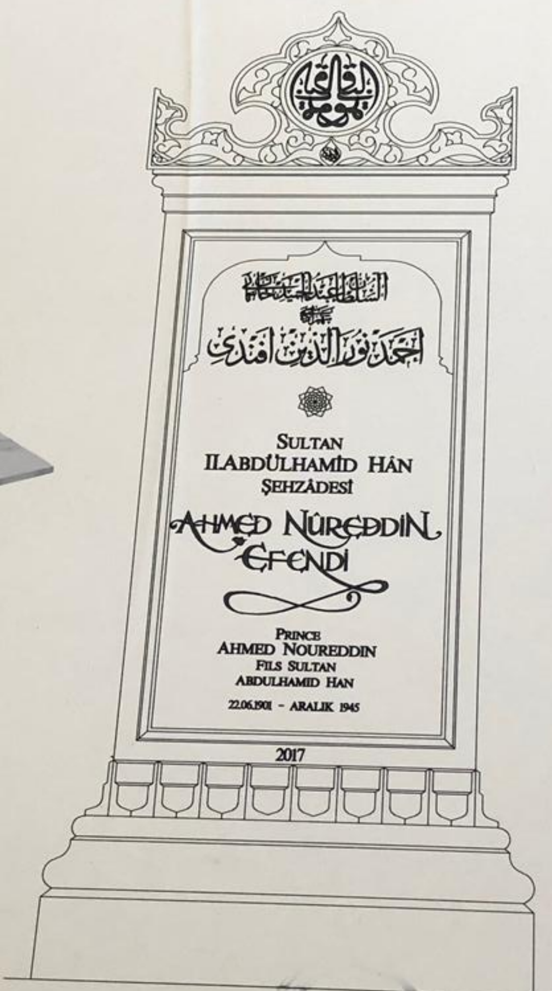
PRINCE
ABDURRAHIM HAYRI
FILS SULTAN ABDULHAMID HAN

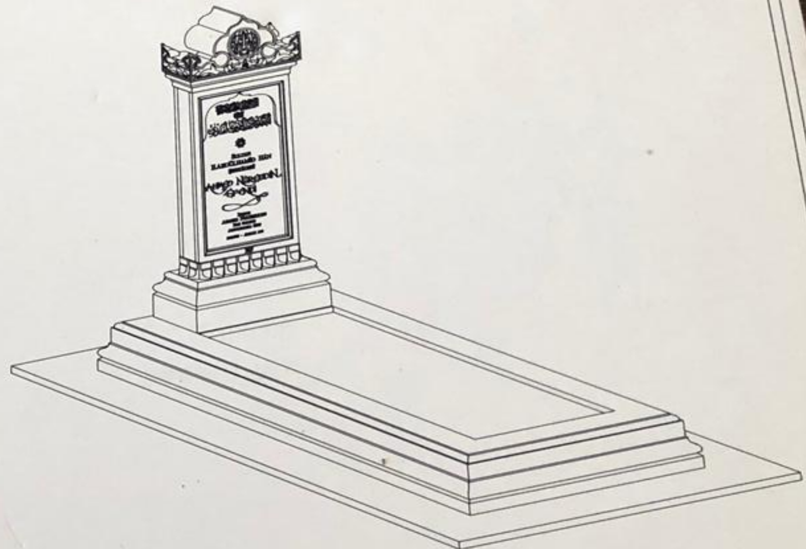
15.08.1894 - 01.01.1952

2018

FRANSA - PARİS BOBIGNY KABRİSTANI
Sultan II. Abdülhamid Han Şehzâdesi
Ahmed Nûreddin Efendi'nin Mezartaşı

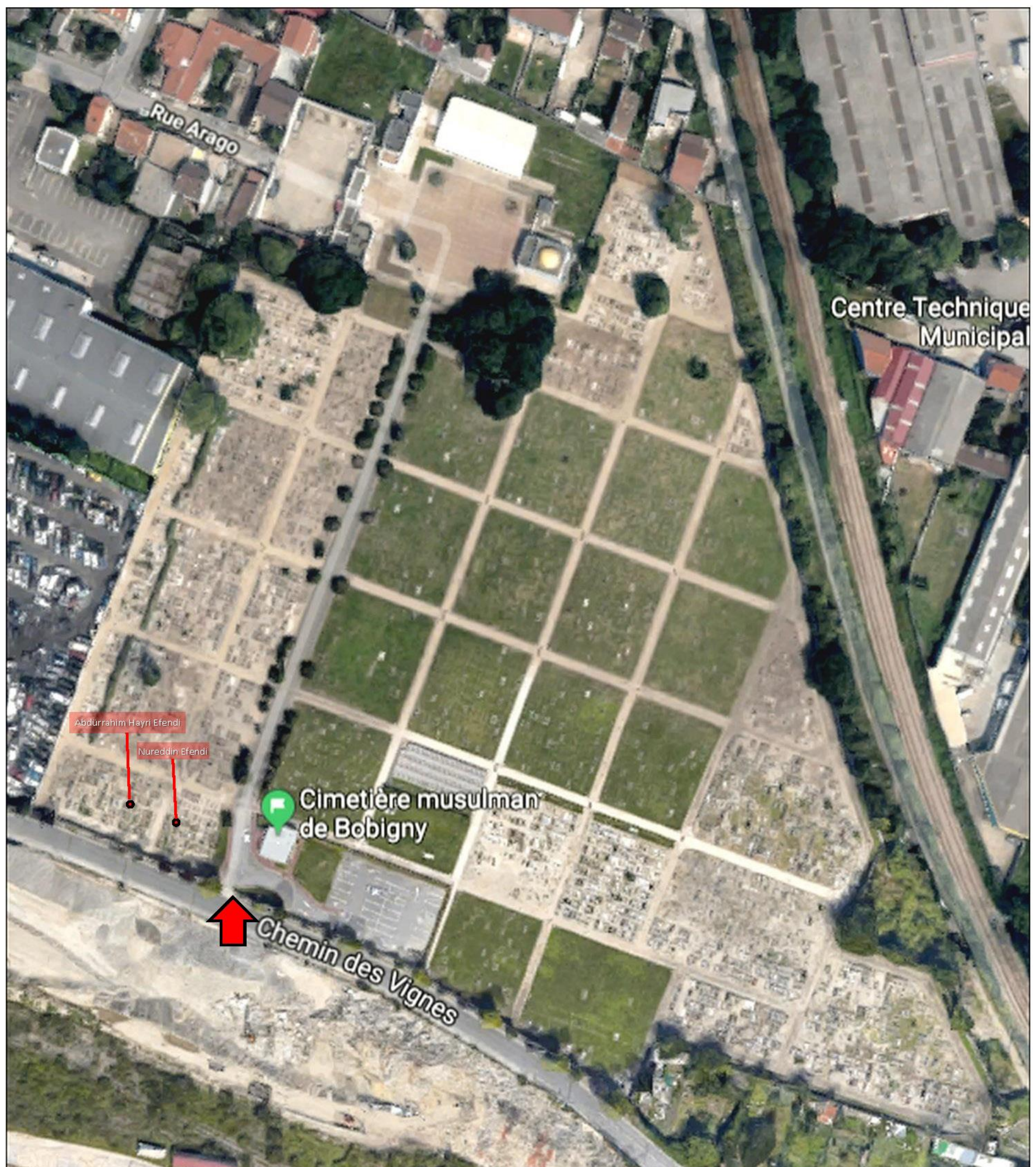
Tasarım
Dr. İ. Aydın Yüksel

Sultan
II.Abdülhamid Hân
Şehzâdesi
Ahmed Nûreddin
Efendi
Prince
Ahmed Noureddin
HASSAN
CHABESTERY
Prince
Ahmed Noureddin
Fils Sultan
Abdulhamid II
Né 1900-12 Juin
Décédé 2 Juin 1945

Sultan
II.Abdülhamid Hân
Şehzâdesi
Abdürrahim Hayri
Efendi
Prince
Abdurrahim Hayri

Cimetière musulman de Bobigny

180 Chemin des Vignes, 93000 Bobigny

Cimetière musulman de Bobigny

48°54'03.5"Nord, 2°25'57.5"Est

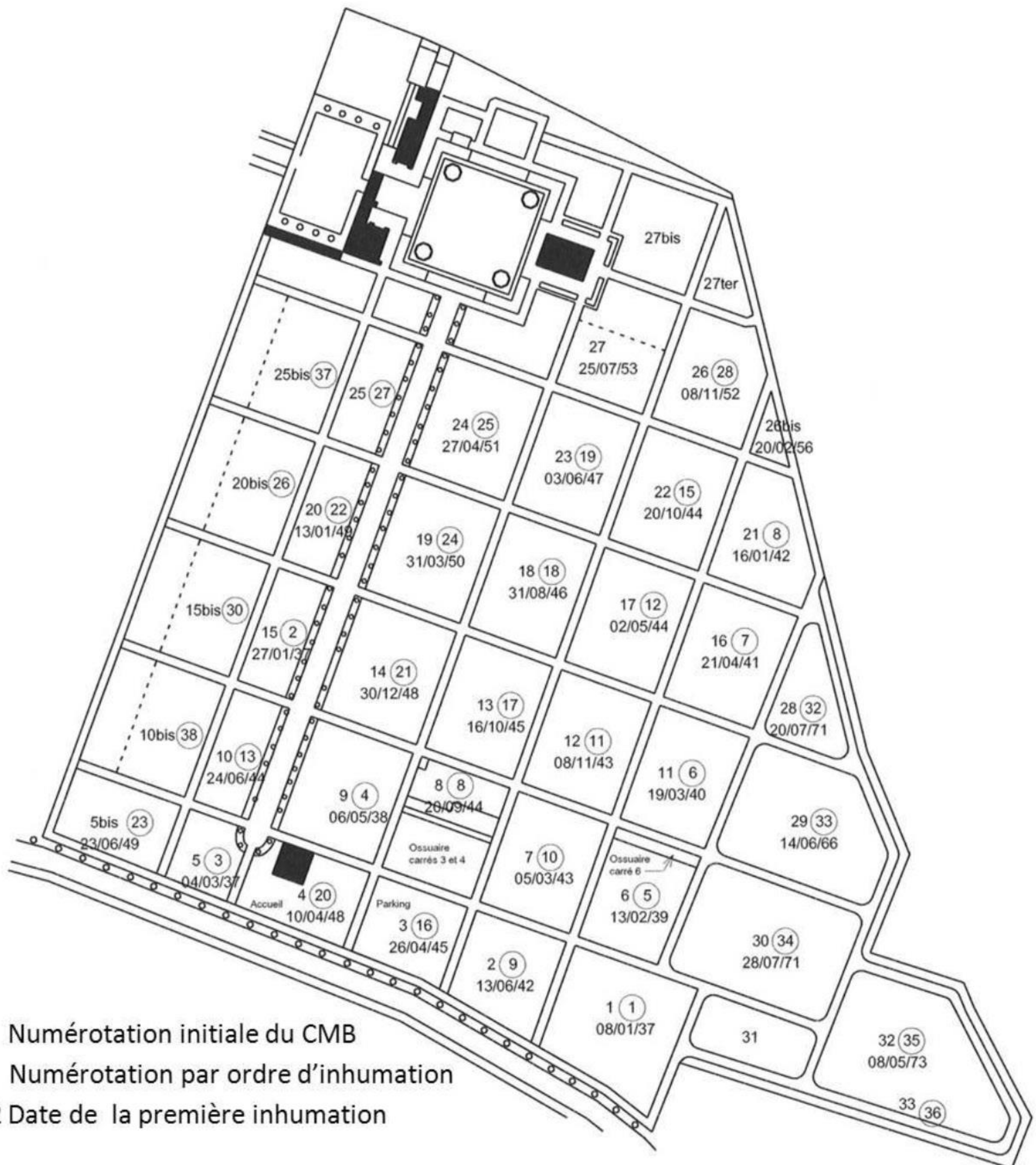
(GPS: 48.900958, 2.432651)

Cimetière musulman de Bobigny

48°54'03.5"Nord, 2°25'57.5"Est

(GPS: 48.900958, 2.432651)

14 Numérotation initiale du CMB

(6) Numérotation par ordre d'inhumation

13/06/42 Date de la première inhumation